

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΘΕΣΗ
ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΖΩΝΩΝ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Δημοσίου Δικαίου, με τον οποίο με συνδέουν παλαιοί επιστημονικοί δεσμοί, και τα Πανεπιστήμια Αθηνών και Πελοποννήσου για την πρωτοβουλία να οργανώσουν τη συνάντηση αυτή και για την πρόσκλησή τους.

Α. Η ΣΧΕΣΗ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΠΕΔΙΟ ΤΟΥ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ

Κλήθηκα να σας μιλήσω για την πολιτική διάσταση του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας στην περιοχή μας, στην Ανατολική Μεσόγειο. Η πολιτική διάσταση όχι μόνον του Διεθνούς Δικαίου, αλλά του δικαίου συνολικά, είναι σχεδόν πάντοτε προφανής, αλλά ειδικά στο Διεθνές Δίκαιο έχουμε την ευκαιρία να βλέπουμε εν εξελίξει ένα εργαστήριο φιλοσοφίας και μεθοδολογίας του δικαίου, γιατί ο συσχετισμός των δυνάμεων που βρίσκεται στη μήτρα κάθε κανόνα δικαίου είναι εμφανής στο Διεθνές Δίκαιο περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο κλάδο.

Αυτό δε μειώνει τον νομικό, δηλαδή τον κανονιστικό χαρακτήρα του Διεθνούς Δικαίου, αντιθέτως μας καθιστά ευαίσθητους και καχύποπτους σε σχέση με το αντικείμενο του Διεθνούς Δικαίου, που σε πολύ μεγάλο βαθμό συμπίπτει με την κυριαρχία των κρατών·

* Πρώην Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης και Υπουργός Εξωτερικών - Καθηγητής Νομικής Σχολής ΑΠΘ - Βουλευτής

άρα με ζητήματα ιστορίας, γεωγραφίας, εθνικής ταυτότητας, με ζητήματα ιδεολογικής και πολιτικής χρήσης της ιστορίας, της γεωγραφίας, αλλά και του ίδιου του δικαίου.

Γιατί πέρα από τη διάσταση της νομιμότητας πάντοτε υπάρχει και η διάσταση της νομιμοποίησης. Τα θέματα δε λύνονται πάντοτε δικαστικά ή διαιτητικά: η επιχειρηματολογία γύρω από ένα ζήτημα, η υποστήριξη με ισχυρά επιχειρήματα μιας θέσης, ιδίως όταν η θέση αυτή είναι θέση εθνική, έχει πάρα πολύ μεγάλη σημασία.

Άρα πρέπει πάντα να θυμόμαστε ότι ειδικά στο Διεθνές Δίκαιο, ακριβώς επειδή οι διαφορές όταν ανακύπτουν οδηγούν σε συγκρούσεις συχνά στρατιωτικές, όταν δε λύνονται δεν λύνονται συνήθως δικαστικά ή διαιτητικά, αλλά μέσα από διαπραγματεύσεις ή ενίοτε μέσα από αποφάσεις οργάνων Διεθνών Οργανισμών, η πολιτική διάσταση είναι πανταχού παρούσα και ανυπέβλητη. Άλλωστε το ίδιο το Διεθνές Δίκαιο προβλέπει τη διαδικασία της διαβούλευσης, της διαπραγμάτευσης, της συνδιαλλαγής και την καθιστά στοιχείο του σκληρού του πυρήνα.

Στο Διεθνές Δίκαιο, επειδή βρισκόμαστε σε επαφή με την ιστορία, όλα εξελίσσονται με τους ρυθμούς του μακρού ιστορικού χρόνου. Βεβαίως πολύ συχνά έχουμε να χειριστούμε μια συγκυρία που τα επικαθορίζει όλα, τα ξεπερνά και πολλές φορές τα ανατρέπει. Αλλά όταν η συγκυρία αυτή αντιμετωπίζεται, άλλοτε επιτυχώς, άλλοτε ανεπιτυχώς, βλέπουμε να αναδεικνύονται κάποιες σταθερές διαστάσεις του μακρού ιστορικού χρόνου.

Εάν θυμηθούμε ότι τα ζητήματα των ελληνοτουρκικών σχέσεων που συνδέονται με την εφαρμογή του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας, δηλαδή με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και από ένα σημείο και μετά - μετά τη θέση σε ισχύ της νέας Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας - και με την οριοθέτηση της ΑΟΖ είναι θέματα τα οποία βρίσκονται στην επιφάνεια της ιστορίας τα τελευταία 42 χρόνια, από το 1973, αντιλαμβανόμαστε πάρα πολύ καλά τι σημαίνει αυτή η διάσταση του μακρού ιστορικού χρόνου - μισός αιώνας δεν είναι σχεδόν τίποτα στα θέματα αυτά.

**Β. Η ΔΥΣΚΟΛΗ ΣΥΓΚΥΡΙΑ ΣΤΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ:
ΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΕΣ ΡΟΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΣΩΣΗΣ**

Για να συμμορφωθώ λοιπόν με τον πρόλογό μου, θα ξεκινήσω από τα θέματα της συγκυρίας σε σχέση με το Δίκαιο της Θάλασσας στην Ανατολική Μεσόγειο και η συγκυρία μάς φέρνει αντιμέτωπους με το οξύ πρόβλημα των έντονων προσφυγικών και μεταναστευτικών παραλλήλων ροών, με αυτή την πολύ μεγάλη ανθρωπιστική κρίση, που προκαλείται από το γεγονός ότι υπάρχουν πάμπολλες εστίες πολέμου στη Βόρειο Αφρική και τη Μέση Ανατολή.

Υπάρχει ένα προσφυγικό κύμα που το βλέπουμε να διογκώνεται, που τώρα ίσως το συνειδητοποιούμε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά είναι παρόν εδώ και πάρα πολύ καιρό, διότι δυστυχώς ο πόλεμος στη Συρία είναι μια πραγματικότητα εδώ και πολλά χρόνια. Η δε εγκατάσταση προσφύγων από τη Συρία όχι μόνο στην Τουρκία αλλά και στον Λίβανο και στην Ιορδανία, είναι επίσης μια παλιά πραγματικότητα.

Βλέπουμε λοιπόν στο ζήτημα αυτό να ανακύπτουν παράπλευρα θέματα, τα οποία βρίσκονται στον πυρήνα του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας δυστυχώς. Και λέω “δυστυχώς”, γιατί δε θα έπρεπε να μετατρέψουμε το προσφυγικό ζήτημα σε ένα ζήτημα έρευνας και διάσωσης ανθρώπων που κινδυνεύουν από ναυτικό ατύχημα στην Ανατολική Μεσόγειο, ανθρώπων που κινδυνεύουν είτε στα ελληνικά χωρικά ύδατα που είναι χωρικά ύδατα μιας χώρας κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είτε στα τουρκικά χωρικά ύδατα, είτε στα διεθνή ύδατα.

Αρα έχει πολύ μεγάλη σημασία να επιμείνουμε πως το ζήτημα αυτό πρέπει να αντιμετωπιστεί ως προσφυγικό και όχι ως ζήτημα έρευνας και διάσωσης. Για να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά ως προσφυγικό, πρέπει να αντιμετωπιστεί βεβαίως η μήτρα του, που είναι οι συνεχιζόμενες εχθροπραξίες, ο πόλεμος, η αβεβαιότητα, η ανασφάλεια, η εμφάνιση του λεγόμενου Ισλαμικού Κράτους και η εγκατάστασή του σε έδαφος, δηλαδή η απόκτηση από μία τρομοκρατική οργάνωση του κύριου συστατικού στοιχείου της έννοιας του κράτους.

Και βλέπουμε ότι δυστυχώς το ζήτημα αυτό δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί από μία χώρα - μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως η Ελλάδα, ή οποιαδήποτε άλλη χώρα - μέλος κυρίως της Νότιας Ευρώπης, όπως η Ιταλία, η Μάλτα, η Κύπρος. Δεν μπορεί όμως να αντιμετωπιστεί ούτε από την Ευρωπαϊκή Ένωση ως πολιτική οντότητα.

Δυστυχώς η πολιτική ανεπάρκεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης φαίνεται και στο ζήτημα αυτό και, όσο κι αν επιμεινουμε ότι το ζήτημα αυτό πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο ευρωπαϊκής διαχείρισης και άρα ευρωπαϊκής πολιτικής, μέσα από τους μηχανισμούς της Συνθήκης του Σένγκεν και του Δουβλίνου ΙΙΙ, μέσα από την επίλυση ζητημάτων οικονομικού κόστους και μέσα από την κατανομή των βαρών μεταξύ των κρατών-μελών ως προς την ταυτοποίηση και τη μετεγκατάσταση, δεν λύνεται το πρόβλημα. Αντιμετωπίζονται ορισμένες συγκυριακές και πιεστικές εκφάνσεις του.

Η ΕΕ δεν παρεμβαίνει αποτελεσματικά στη συστηματική διαχείριση του προσφυγικού θέματος. Αυτό θα επέβαλε την εγκατάσταση μηχανισμών - ευρωπαϊκών και διεθνών - ταυτοποίησης, κατανομής και μετεγκατάστασης στο τουρκικό έδαφος. Αλλά αναρωτιέμαι γιατί μόνον στο τουρκικό έδαφος, όταν σε διεθνές επίπεδο ανάλογα προβλήματα υπάρχουν και σε άλλες χώρες που γειτονεύουν με τη Συρία, όπως η Ιορδανία και ο Λίβανος, ή σε χώρες που βρίσκονται κοντά σε άλλες εστίες. Δεν έχουμε μόνον τη Συρία ως πρόβλημα, έχουμε ζητήματα τα οποία συνδέονται με το Αφγανιστάν, με τη Λιβύη, με την Υεμένη και ούτω καθεξής.

Συνεπώς, για να πάμε στη βαθύτερη ουσία, εάν δεν αναληφθούν μεγάλες διεθνείς πρωτοβουλίες οι οποίες θα οδηγήσουν στην παύση των εχθροπραξιών και στη δραστική αντιμετώπιση της απειλής του Ισλαμικού Κράτους, δε θα πάψουμε να είμαστε αντιμετώποι ως Ευρωπαϊκή Ένωση και ως χώρα με τις προσφυγικές ροές, με ένα πρόβλημα το οποίο ξεπερνά κάθε οικονομική ή συγκυριακή διάσταση.

Υπό την έννοια αυτή το πρόβλημα ανήκει στην αρμοδιότητα του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ και η ευθύνη των μονίμων μελών του Συμβουλίου Ασφαλείας είναι τεράστια, συμπεριλαμβανομένων και των ευρωπαϊκών κρατών που είναι μόνιμα μέλη, ιδίω ονόματι, του Συμβουλίου Ασφαλείας. Διότι η Ευρωπαϊκή Ένωση ποτέ δεν

ανυψώθηκε πολιτικά σε ένα παρόμοιο επίπεδο, ούτε έχει τους μηχανισμούς, αναφέρομαι σε μηχανισμούς πολιτικούς και στρατιωτικούς, να αντιμετωπίσει τέτοιου είδους ζητήματα.

Θέλω να ελπίζω ότι ως προς τη Συρία μετά από τη Γενεύη I (στην οποία η Ελλάδα δε μετείχε) και τη Γενεύη II (στην οποία μετείχε), η διαδικασία που βρίσκεται σε εξέλιξη στη Βιέννη με τις συναντήσεις των Υπουργών Εξωτερικών κρατών που μπορούν να παίξουν πρακτικό ρόλο στη Συρία, δηλαδή των Υπουργών Εξωτερικών των Ηνωμένων Πολιτειών, της Ρωσικής Ομοσπονδίας, του Ιράν, της Τουρκίας, της Αιγύπτου, θα μπορούσε να καταλήξει σε μία ενιαία διεθνή πρωτοβουλία η οποία να υπερβαίνει μεμονωμένες πρωτοβουλίες κρατών.

Οι μεμονωμένες πρωτοβουλίες κρατών, ακόμη κι όταν συντονίζονται, δεν παύουν να είναι αποσπασματικές, όπως για παράδειγμα - για να θυμίσω μια τελευταία πρωτοβουλία - η πρωτοβουλία της Γαλλικής Δημοκρατίας να βομβαρδίσει θέσεις του ISIS και βεβαίως η ανακοίνωση και η δράση της Ρωσικής Ομοσπονδίας, η οποία έχει προκαλέσει μια σειρά από αντιδράσεις σε σχέση με τους στόχους των αεροπορικών επιδρομών των τελευταίων εβδομάδων.

Αλλωστε, αν δούμε τον χάρτη στη Συρία, θα διαπιστώσουμε τη γεωγραφική διασπορά των διαφόρων παραγόντων στις επιμέρους περιοχές: βλέπει κανείς τις κυβερνητικές δυνάμεις του Άσαντ, τις δυνάμεις της μετριοπαθούς Αντιπολίτευσης, τις δυνάμεις άλλων οργανώσεων οι οποίες είναι σε επαφή με την τρομοκρατία και τις θέσεις του Ισλαμικού Κράτους. Αν δούμε όμως τον χάρτη σε επίπεδο πόλεων, θα διαπιστώσουμε ότι η κατανομή του ελέγχου και η «συνύπαρξη» καταγράφεται σε επίπεδο συνοικιών μέσα στον πολεοδομικό ιστό των πόλεων. Είχαμε την ευκαιρία να συζητήσουμε τα θέματα αυτά, όταν ασκούσα τα καθήκοντα του Υπουργού Εξωτερικών, με τον ειδικό εκπρόσωπο του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ, ο οποίος έχει πλήρη γνώση της κατάστασης.

Τώρα ως προς εμάς ως χώρα πέρα από την οικονομική διάσταση (καθώς πρέπει το οικονομικό και δημοσιονομικό βάρος για το προσφυγικό να καθίσταται ευρωπαϊκό, χωρίς να συνδέουμε άλλα θέματα με το προσφυγικό) υπάρχει και η διάσταση της έρευνας και διάσωσης. Όλες αυτές οι ιδέες που διατυπώνονται πρόχειρα και δείχνουν έλλειψη ιστορικής γνώσης και γνώσης του Διεθνούς Δικαίου

σε σχέση με τις κοινές περιπολίες Ελλάδας - Τουρκίας για παράδειγμα ή σε σχέση με την υποκατάσταση της Ελληνικής Ακτοφυλακής από την Ευρωπαϊκή Ακτοφυλακή, χρειάζονται επεξεργασία και μπορεί να οδηγήσουν σε πρακτικά αποτελέσματα μόνο όταν θα ρυθμιστούν όλες οι κρίσιμες λεπτομέρειες. Γιατί ενεργοποιούνται όλα τα θέματα που συνδέονται με την έρευνα και διάσωση και την ελληνική επιχειρηματολογία για την έρευνα και διάσωση. Σύμφωνα με αυτή - αυτή είναι η επίσημη θέση της χώρας τις τελευταίες δεκαετίες - ο χώρος ευθύνης της Ελλάδος για την έρευνα και διάσωση επί θαλασσίων / ναυτικών ατυχημάτων ταυτίζεται με την προβολή του FIR Αθηνών στη θάλασσα.

Αυτό είναι αποτέλεσμα μιας ερμηνευτικής συνεπαγωγής, που ξεκινάει από τη Συνθήκη του Σικάγου σε σχέση με την κατανομή της περιοχικής ευθύνης στο FIR και φθάνει μέχρι την εναρμονισμένη ερμηνεία μεταξύ της Συνθήκης του Σικάγου και της Συνθήκης του Αμβούργου για τον Διεθνή Οργανισμό Ναυτιλίας (ΙΜΟ). Η τουρκική θέση είναι ριζικά διαφορετική, με αναφορά στη Συνθήκη του Αμβούργου. Τώρα πια αυτά τα θέματα έχουν μεταφερθεί στο επίπεδο της ευρωπαϊκής / ενωσιακής πολιτικής σε σχέση με το λεγόμενο EUROSUR, δηλαδή σε σχέση με τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Επιτήρησης των Ευρωπαϊκών Θαλασσίων Συνόρων.

Η Ελλάδα έχει επιμείνει δηλώνοντας ως περιοχή ευθύνης της την περιοχή που η ίδια αντιλαμβάνεται και διαχειρίζεται ως περιοχή ευθύνης για θέματα έρευνας και διάσωσης επί θαλασσίων ατυχημάτων, γιατί στα αεροπορικά ατυχήματα η κατάσταση είναι πιο απλή - αυτή είναι η δήλωσή μας, σε αυτήν επιμένουμε. Δεν έχουν κάνει το ίδιο όλες οι χώρες - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που μετέχουν στο μηχανισμό του EUROSUR, γιατί υπάρχουν χώρες - μέλη που έχουν δηλώσει ως περιοχή ευθύνης την έκταση των εθνικών χωρικών υδάτων τους μόνον και όχι ευρύτερο χώρο.

Αυτό συνδέεται και με ένα παράλληλο ζήτημα, αυτό του «Ενιαίου Ευρωπαϊκού Ουρανού» (SES), που επίσης μας υποχρέωσε να επαναλάβουμε διαφοροποιήσεις, όπως λέγονται, της Ελλάδος, δηλαδή στην πραγματικότητα επιφυλάξεις, σε σχέση με την ερμηνεία της Συνθήκης του Σικάγου στον Παγκόσμιο Οργανισμό Αεροπλοΐας, τον ICAO, στο Μόντρεαλ, κάτι το οποίο έγινε με μεγαλύτερη ευκο-

λία δεκτό από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στο πλαίσιο της διαχείρισης του *Single European Sky 2+*.

Άρα έχει μεγάλη σημασία να έχουμε συνείδηση της πολυπλοκότητας των θεμάτων που αναφέρονται όταν το προσφυγικό δυστυχώς καθίσταται ζήτημα έρευνας και διάσωσης, ενώ το σωστό είναι να μη φτάνουμε στο σημείο αυτό, δηλαδή να μην τίθενται σε διακινδύνευση ανθρώπινες ζωές.

Γ. ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ
ΚΟΙΝΟΣ ΠΑΡΟΝΟΜΑΣΤΗΣ ΠΟΛΛΩΝ ΚΡΙΣΙΜΩΝ ΘΕΜΑΤΩΝ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Τώρα, για να περάσω στα θέματα του μακρού ιστορικού χρόνου φεύγοντας από τη συγκυρία, το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας βρίσκεται βεβαίως στον κοινό παρονομαστή των κρίσιμων θεμάτων της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, που είναι ταυτοχρόνως και πολιτική ασφάλειας και άμυνας αλλά και ενεργειακή πολιτική:

- Βρίσκεται στον κοινό παρονομαστή των ελληνοτουρκικών σχέσεων που υπερβαίνουν το λεγόμενο ζήτημα του Αιγαίου.
- Συνδέεται άμεσα με το κυπριακό και τις διακοινοτικές συνομιλίες που βρίσκονται σε εξέλιξη και ευτυχώς επαναλήφθηκαν μετά την πρακτική απόσυρση του Μπαρμπαρός από την κυπριακή ΑΟΖ.
- Βρίσκεται στον πυρήνα των ελληνοαλβανικών σχέσεων.
- Βρίσκεται επίσης στον πυρήνα της ελληνικής αντίληψης για τη μεσογειακή πολιτική και την ευρωμεσογειακή συνεργασία, παρότι μπορεί να μην είναι εμφανής μια τέτοια διασύνδεση. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να ενταχθούν όλες οι συστηματικά οργανωμένες διμερείς σχέσεις μας, με χώρες κατ'αρχάς μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης όπως είναι η Ιταλία, αλλά και με χώρες μη μέλη, χώρες της απέναντι πλευράς της λεκάνης της Μεσογείου, που είναι βεβαίως η

Αίγυπτος πρωτίστως, η Λιβύη, αλλά προφανώς και το Ισραήλ. Εδώ εντάσσονται και τα τριμερή σχήματα συνεργασίας, στα οποία έχουμε δώσει τα τελευταία χρόνια πολύ μεγάλη έμφαση, που είναι η τριμερής συνεργασία Ελλάδας - Κύπρου - Ισραήλ και η τριμερής συνεργασία Ελλάδας - Κύπρου - Αιγύπτου.

Στα θέματα αυτά, επειδή έχουν προηγηθεί από ό,τι βλέπω εισηγήσεις ειδικών επιστημόνων, δε χρειάζεται να αναφερθώ εν εκτάσει, θα κάνω μια νύξη μόνο. Από το 1973 που έχει ξεκινήσει η ένταση και η κατά καιρούς οξυνόμενη, ας το πούμε έτσι, κατάσταση στις ελληνοτουρκικές σχέσεις για θέματα οριοθέτησης θαλασσίων ζωνών, υπό τη βαριά σκιά του κυπριακού, έχουμε ζήσει τα πάντα. Έχουμε δει όλες τις εκδοχές:

- Έχουμε δει την εκδοχή των διμερών επαφών και διαβουλεύσεων, των κοινών ανακοινωθέντων, πρακτικών και πρωτοκόλλων με το κοινό ανακοινωθέν των Βρυξελλών της 31.5.1975 και το Πρακτικό της Βέρνης της 11.11.1976.
- Έχουμε προσφύγει το 1976 μονομερώς στο Συμβούλιο Ασφαλείας και ταυτοχρόνως έχουμε προσφύγει στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης με κύρια προσφυγή και με αίτηση λήψης προσωρινών μέτρων που απερρίφθησαν.
- Έχουμε κυρώσει το 1995 τη Διεθνή Σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας και έχουμε αντιμετωπίσει ως αντίδραση την απειλή του *casus belli* με απόφαση της Τουρκικής Εθνοσυνέλευσης. Έχουμε όμως τονίσει κατ'επανάληψη ότι διατηρούμε πάντοτε ενεργό το δικαίωμα επέκτασης των χωρικών υδάτων ως στοιχείο κυριαρχίας.
- Και βεβαίως, έχουμε στη συνέχεια επαναλάβει τον κύκλο αυτό στη Μαδρίτη, στο Ελσίνκι, έως την έναρξη των διερρευνητικών επαφών από το 2002 έως σήμερα, έχοντας διανύσει στα χρόνια αυτά, τα οποία είναι 13 πλέον, παραπάνω από 58 γύρους.

Τους τελευταίους γύρους με την ευθύνη του παριστάμενου Πρέσβη επί τιμή κ. Παύλου Αποστολίδη, με τον οποίον είχα την ευκαιρία να συνεργαστώ κατά τη διάρκεια της θητείας μου στο Υπουργείο Εξωτερικών (2013-2015). Αλλά πριν από τη θητεία μου στο Υπουργείο Εξωτερικών, προηγήθηκε η θητεία μου στο Υπουργείο Εθνικής Αμύνης. Και πριν από τη θητεία μου στο Υπουργείο Εθνικής Αμύνης (2009-2011), πολλά χρόνια πριν, προηγήθηκε η θητεία μου ως Κυβερνητικού Εκπροσώπου και Υπουργού Τύπου (1993-1995), θέση από την οποία μετείχα στη διαχείριση πολλών κρίσιμων σχετικών θεμάτων, μεταξύ αυτών και της κύρωσης της Συνθήκης του Δικαίου της Θάλασσας, στην οποία είχε ελαφρώς προηγηθεί η Κυπριακή Δημοκρατία έχοντας κάνει και την πρώτη μετάφραση στα ελληνικά του κειμένου αυτού. Και βεβαίως είναι διαρκής η παρουσία του παριστάμενου καθηγητή Χρήστου Ροζάκη στα ζητήματα αυτά, με την επιστημοσύνη του, τη γνώση του και την εμπειρία του, αλλά και πολλών άλλων των οποίων παραλείπω τα ονόματα και ζητώ την κατανόησή τους.

Τα θέματα όμως δεν αφορούν μόνον την οριοθέτηση, ούτε αυτή την ατελέσφορη συζήτηση που κατανέμει τους Έλληνες μεταξύ οπαδών της υφαλοκρηπίδας και οπαδών της ΑΟΖ, κάτι το οποίο ίσως να είναι σήμερα μια ευκαιρία να αποσαφηνίσουμε. Υπάρχουν και πάρα πολλά άλλα θέματα:

- Έχουμε ζητήματα συμπεριφοράς ναυτικών και αεροπορικών δυνάμεων στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο, έχουμε διαρκείς ανακοινώσεις μέσω *navtex* για έρευνες τουρκικών σκαφών επιστημονικών κυρίως αλλά και κρατικών επί του βυθού και όχι μόνο στη θαλάσσια στήλη άνωθεν του βυθού.
- Έχουμε έρευνες σκαφών σημαίας άλλων χωρών σε περιοχές που συνδέονται με την οριοθέτηση των ελληνικών θαλασσιών ζωνών, είτε με ελληνική άδεια, είτε με άδεια της Τουρκίας, είτε με διπλή άδεια, γιατί και αυτό είναι ένα φαινόμενο το οποίο έχουμε να αντιμετωπίσουμε.

- Έχουμε πάρα πολύ σοβαρά ζητήματα αλιείας στην ευρύτερη περιοχή και μην ξεχνάμε ότι η ΑΟΖ ιστορικά συνδέεται με την αλιευτική ζώνη, συνδέεται με ζητήματα αλιείας, με ζητήματα εκμετάλλευσης της ενέργειας που παράγεται από τη θαλάσσια στήλη ή από τον αέρα πάνω στη θαλάσσια επιφάνεια, από το πλαγκτόν, από τους ζώντες οργανισμούς, πέρα από τα ζητήματα των μη οργανικών στοιχείων που βρίσκονται στον βυθό και στο υπέδαφος και καλύπτονται από την έννοια της υφαλοκρηπίδας. Η «μάχη της τσιπούρας» στη θαλάσσια περιοχή των Ιμίων και στην ευρύτερη περιοχή της Ζουράφας/Λαδόξερας, είναι ζήτημα που απα-σχολεί συχνά την ελληνική ακτοφυλακή.

Προφανώς όλα αυτά συνδέονται με το θεμελιώδες ζήτημα της έκτασης των χωρικών μας υδάτων και του ερωτήματος του χρόνου της επέκτασης στα 12 ναυτικά μίλια, όπως προβλέπει η Σύμβαση για το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας. Η Τουρκία σε άλλες θαλάσσιες περιοχές, όπως είναι η Μαύρη Θάλασσα, μια θάλασσα ημί-κλειστη, στην οποία έχει χωρικά ύδατα 12 ν.μ., έχει ανακηρύξει ΑΟΖ από το 1986, έχει υπογράψει διμερείς συμβάσεις με παρακείμενες ή αντικείμενες χώρες αρχικά για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας με την τότε Σοβιετική Ένωση το 1978, αλλά στη συνέχεια και της ΑΟΖ με χώρες όπως η Ρουμανία και η Βουλγαρία.

Εδώ θα μου επιτρέψετε εν παρενθέσει να αναφερθώ σε αυτό που πριν λίγο υποσχέθηκα. Δεν χρειάζεται να ταλαιπωρείται ο δημόσιος βίος από μία υπολανθάνουσα ή και ανοιχτή αντιπαράθεση μεταξύ των οπαδών της υφαλοκρηπίδας και των οπαδών της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης, διότι έχει λόγο το Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας που προβλέπει και τα δύο, γιατί και τα δύο έχουν πολύ σημαντικά πλεονεκτήματα για τις παράκτιες χώρες. Πάρα πολύ συνοπτικά επιτρέψτε μου να πω από πολιτική άποψη - αλλά δεν απέχει η εκτίμηση αυτή και από τη νομική διάσταση του θέματος - ότι η μεν υφαλοκρηπίδα έχει το τεράστιο πλεονέκτημα ότι υπάρχει ως κυριαρχικό δικαίωμα - γιατί είμαστε στη σφαίρα των κυριαρχικών δικαιωμάτων και όχι του πυρήνα της εθνικής κυριαρχίας - *ab initio* και *ipso facto*, άρα δεν έχει ανάγκη από οποιαδήποτε προκαταρκτική πράξη ανακήρυξης.

Έχει βεβαίως ανάγκη από οριοθέτηση, αλλά υπάρχει, ενώ από την άλλη μεριά η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη δεν έχει το πλεονέκτημα της *ab initio* και *ipso facto* ισχύος, αλλά έχει το πλεονέκτημα της ολοκληρωμένης αξιοποίησης όχι μόνο του βυθού και του υπεδάφους αλλά και της υπερκείμενης θαλάσσιας στήλης και της κατοχύρωσης δικαιωμάτων που συνδέονται με την αλιεία, με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας κ.ο.κ. Επιπλέον δε έχει υπέρ αυτής το στοιχείο της απασύνδεσης της έννοιας της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης από οποιαδήποτε γεωλογική θεώρηση της υφαλοκρηπίδας και αυτό συνιστά μία άμεση και αυταπόδεικτη απάντηση στα παλιά τουρκικά επιχειρήματα σύμφωνα με τα οποία δήθεν τα ελληνικά νησιά στερούνται υφαλοκρηπίδος και επικάθηνται στην υφαλοκρηπίδα της απέναντι τουρκικής ακτής.

Αυτά είναι δύο πολύ σημαντικά πλεονεκτήματα της έννοιας της ΑΟΖ, αλλά δεν υπάρχει ανάγκη για κάποια επιλογή μεταξύ των δύο θεσμών καθώς το ορθό είναι η συνδυαστική χρήση των εννοιών και των κυριαρχικών δικαιωμάτων της χώρας. Εξού και οι συμφωνίες οριοθέτησης πολλαπλού σκοπού που συχνότατα αφορούν και υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ.

Εδώ βρισκόμαστε στη σφαίρα των εθνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων σε αντίθεση με τα ζητήματα στα οποία προαναφέρθηκα, της έρευνας και διάσωσης και του ελέγχου επί του FIR, που είναι ζητήματα διοικητικών αρμοδιοτήτων που κατανέμονται και ανατίθενται σε μία χώρα στο πλαίσιο είτε Διεθνών Συμβάσεων είτε συλλογικών αποφάσεων Διεθνών Οργανισμών.

Και για να ξαναγυρίσω τώρα στην ποικιλία των θεμάτων που αναδεικνύονται ως πολιτικά προβλήματα καθημερινά και ως εστίες κρίσης σε σχέση με το Δίκαιο της Θάλασσας στην Ανατολική Μεσόγειο:

- Έχουμε ζητήματα αβλαβών διελεύσεων πολεμικών πλοίων άλλων χωρών, έχουμε ζητήματα με τους πλόες διέλευσης και με τα στενά διεθνούς ναυσιπλοΐας στα οποία δεν έχουμε ολοκληρώσει όλες τις διαδικασίες σε σχέση με τις προβλέψεις της σύμβασης.

- Και βέβαια έχουμε άλλα ζητήματα τα οποία εμφανίζονται με τη μορφή μονομερών τουρκικών διεκδικήσεων ή αμφισβητήσεων, τα οποία συνδέονται όχι στενά με το Δίκαιο της Θάλασσας αλλά με το Διεθνές Δίκαιο γενικότερα, στα οποία γνωρίζετε τις ελληνικές θέσεις, ζητήματα όπως οι απαράδεκτες αμφισβητήσεις κυριαρχίας, δηλαδή οι λεγόμενες γκρίζες ζώνες.
- Υπάρχουν ακόμη θέματα όπως η τουρκική θέση για αποστρατικοποίηση των νησιών με γνωστή την ελληνική αντίκρουση, ζητήματα τα οποία συνδέονται με τη δέσμευση περιοχών για ασκήσεις, με τα πεδία βολής, με τους κανόνες συμπεριφοράς των ναυτικών δυνάμεων.
- Ακόμη ζητήματα τα οποία συνδέονται με την ενεργειακή πολιτική και τη διεθνή ενεργειακή διπλωματία, όπως η διέλευση των αγωγών, ο *East Med* ο οποίος θα μπορούσε να συνδέσει την Κύπρο με την Ελλάδα. Ζητήματα εγκατάστασης τερματικών υδροποιημένου ή συγκεντροποιημένου φυσικού αερίου, τα οποία αυτή τη στιγμή τίθενται κατά τρόπο επιτακτικό και στην περιοχή της Αλεξανδρούπολης αλλά ενδεχομένως και αλλού.
- Και βεβαίως όλα αυτά συνδέονται και με μια άλλη διάσταση, την οποία έχουμε πολύ καιρό να συζητήσουμε δημόσια στην Ελλάδα, που είναι η διάσταση της δομής διοίκησης του NATO, στην οποία είχαμε πάρα πολύ σημαντικές αλλαγές την άνοιξη του 2011, λίγο πριν τη μετακίνησή μου στο Υπουργείο Οικονομικών. Με τη νέα δομή διοίκησης του NATO, ίσως δεν έχει αντιληφθεί η ευρύτερη κοινή γνώμη ότι έπαψε να υπάρχει το αεροπορικό στρατηγείο της Σμύρνης και έπαψε να λειτουργεί το CAOC του Εσκή Σεχίρ, όπως βεβαίως και αυτό της Λάρισας, και αυτό έχει αλλάξει το γενικότερο επιχειρησιακό περιβάλλον με σημαία NATO στον ευρύτερο χώρο του Αιγαίου και της Ανατολικής Μεσογείου.

Στο μεταξύ όμως έχουν συμβεί πάρα πολλά πράγματα:

- Ήδη από το 1977 η Ελλάδα έχει συνάψει συμφωνία με την Ιταλία για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, με όποια πρόβλεψη έχει η συμφωνία αυτή σε σχέση με την επήρεια των νησιών. Δηλαδή με όποια πρόβλεψη έχει η συμφωνία αυτή σε σχέση με τα Διαπόντια Νησιά και σε σχέση με τις Στροφάδες.
- Έχουμε διατηρήσει τον Πρίνο εν λειτουργία. Ένα από τα σημεία στα οποία έχω επιμείνει ως Υπουργός Ανάπτυξης και Ενέργειας το 1999, είναι να διατηρηθεί η μόνη πετρελαϊκή εκμετάλλευση εν λειτουργία και διατηρείται εν λειτουργία έκτοτε ακόμη και υπό συνθήκες αντίστροφης ενεργειακής κρίσης, δηλαδή, όπως τώρα, πολύ φθηνού πετρελαίου στις διεθνείς αγορές.
- Οργανώσαμε τις επαφές με τη Λιβύη και τις διατηρήσαμε, παρότι έχουμε να κάνουμε με μία σχεδόν πολιτειακώς ασύντακτη χώρα μέχρι πολύ πρόσφατα οπότε είχαμε εν πάση περιπτώσει διεθνή απόφαση για την αναγνώριση μιας κυβέρνησης.
- Επιμείναμε πάρα πολύ στις επαφές με την Αίγυπτο.
- Στηρίξαμε με όλες τις δυνάμεις μας τις πρωτοβουλίες της Κυπριακής Δημοκρατίας πρώτα να οριοθετήσει το 2003 και μετά να ανακηρύξει ΑΟΖ, γιατί αυτή είναι η σειρά των πραγμάτων. Η Κύπρος έχει το πλεονέκτημα να προβαίνει σε πράξεις αξιοποίησης της ΑΟΖ, συμπεριλαμβανομένης και της υφαλοκρηπίδας κατά την άποψη αυτή, καθώς σε μια ευρύτατη περιοχή δεν υπάρχει πρόβλημα επαφής με την Τουρκία, σε αντίθεση με την Ελλάδα που και στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο εφάπτεται κατ'εξοχήν με την Τουρκία.

- Παρακολουθήσαμε τις ανακαλύψεις πολύ σημαντικών κοιτασμάτων φυσικού αερίου στην υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ του Ισραήλ, της Κύπρου και τελευταία της Αιγύπτου.
- Υπογράφηκε η διμερής συμφωνία Ελλάδος - Αλβανίας το 2009, η οποία - επιτρέψτε μου να διευκρινίσω απευθυνόμενος κυρίως σε νομικούς του Διεθνούς Δικαίου - είναι μια συμφωνία η οποία επιγράφεται «συμφωνία για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και άλλων θαλασσιών ζωνών». Είναι μια συμφωνία οριοθέτησης πολλαπλής χρήσης, κατά τον τίτλο της, αλλά κατά το περιεχόμενό της είναι πρωτίστως μια συμφωνία οριοθέτησης των εκατέρωθεν χωρικών υδάτων, και αυτό αφορά το 90% του κατανεμόμενου χώρου, και κατά 10% συμφωνία πολλαπλής χρήσης για την οριοθέτηση άλλων ζωνών, δηλαδή της υφαλοκρηπίδας, που ούτως ή άλλως ισχύει, και της ΑΟΖ, που δεν έχει ανακηρυχθεί ούτε από την Αλβανία ούτε από την Ελλάδα. Και δεν είναι μόνο το ότι το Συνταγματικό Δικαστήριο της Αλβανίας απαγόρευσε την κύρωση, είναι ότι έχει κινηθεί ποινική διαδικασία στην εσωτερική πολιτική ζωή της Αλβανίας, ενώπιον του Ειδικού Ποινικού Δικαστηρίου για τις ευθύνες του Υπουργού Εξωτερικών και αρχηγού της αντιπολίτευσης που υπέγραψε τη σύμβαση και των στελεχών των αλβανικών ενόπλων δυνάμεων και του Υπουργείου Εξωτερικών που μετείχαν στη διαπραγματευτική ομάδα. Αυτό αντιλαμβάνεστε ότι έχει δημιουργήσει μια πραγματικότητα η οποία είναι πολύπλοκη, αλλά πρέπει να σημειώσω ότι, πριν προκύψει το ζήτημα αυτό, η Ελλάδα δεν είχε σπεύσει να κυρώσει τη σύμβαση αυτή. Τουλάχιστον έτσι βρήκα τα πράγματα τον Ιούνιο του 2013, όταν ανέλαβα τα καθήκοντα του Υπουργού των Εξωτερικών.

Δ. Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ
ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΖΩΝΩΝ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2011-2015

Και για να κλείσω, με την ελπίδα ότι μπορεί να συζητήσουμε κάποια πράγματα μετά, θα παρουσιάσω πώς συγκροτήθηκε η ολοκλη-

ρωμένη πολιτική θαλασσίων ζωνών της τελευταίας περιόδου. Δηλαδή πώς από το 2011 έως το 2015 με σειρά επίμονων και συστηματικών κινήσεων, σπανίως γνωστοποιούμενων δημόσια, συγκροτήθηκε μια ολοκληρωμένη, κατά τη γνώμη μου, πολιτική σε σχέση με την προστασία και την οριοθέτηση των ελληνικών θαλασσίων ζωνών κατά το Δίκαιο της Θάλασσας.

α. Ο ν. 4001/2011

Η πρώτη κίνηση, και χαίρομαι που είναι εδώ ο Γιάννης Μανιάτης, τότε Υφυπουργός και στη συνέχεια Υπουργός Ενέργειας, είναι η ψήφιση του νόμου 4001/2011, στο άρθρο 156 του οποίου η Ελλάδα περιγράφει τα απώτερα εξωτερικά όρια της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ πριν την προβλεπόμενη στη ΔΣΔΘ οριοθέτηση. Αναφερόμενη στις ηπειρωτικές ακτές και στα νησιά, αναφερόμενη στην αρχή της μέσης γραμμής, επικαλούμενη τις γραμμές βάσης, την πλήρη επήρεια των νησιών. Όλα αυτά δηλώθηκαν και γνωστοποιήθηκαν στον ΟΗΕ, στον Γενικό Γραμματέα ως θεματοφύλακα της σύμβασης του Montego Bay.

β. Η προκήρυξη θαλάσσιων οικοπέδων στο Ιόνιο και νότια της Κρήτης

Η δεύτερη ενέργεια στην οποία επίσης έχουμε συμπράξει με τον κ. Μανιάτη είναι η προκήρυξη των αδειών για έρευνες στα θαλάσσια οικόπεδα του Ιονίου και νότια της Κρήτης. Μετά την έναρξη του Πρίνου που έγινε στις αρχές της δεκαετίας του '70 και μετά τη διατήρηση εν λειτουργία του Πρίνου, που είναι μια πράξη του 1999, η πράξη που αφορά την αξιοποίηση του θαλασσιού πλούτου είναι η προκήρυξη των ερευνών, η οποία ευτυχώς διατηρήθηκε αλώβητη ως διαδικασία μετά την πολιτική αλλαγή του Ιανουαρίου του 2015.

γ. Ο προσδιορισμός του πεδίου των διερευνητικών επαφών με την Τουρκία

Το τρίτο σημείο, το οποίο γνωρίζουν πάρα πολύ καλά και ο κ. Αποστολίδης και ο κ. Ροζάκης, είναι μετά από 12 χρόνια διερευνητικών γύρων, από τον 55^ο γύρο διερευνητικών επαφών και μετά, ο προσδιορισμός του πεδίου των ερευνητικών επαφών σε σχέση με την οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών. Με έμφαση στην αποδοχή μιας κοινής αντίληψης, ει δυνατόν, σε σχέση με τον δικαίκο κανόνα αναφοράς και η αποδοχή από την Τουρκία της θέσης ότι η διερεύνηση αφορά την οριοθέτηση όχι μόνο της υφαλοκρηπίδας, αλλά και της ΑΟΖ, όχι μόνο στο Αιγαίο αλλά και στην Ανατολική Μεσόγειο.

Οι παθογένειες της δημόσιας συζήτησης στην Ελλάδα, οι οποίες δεν αφορούν μόνο τη γενική κοινή γνώμη αλλά και την ειδική κοινή γνώμη, των επιστημόνων, των διπλωματών κ.ο.κ., δεν επιτρέπουν να συνεννοούμεθα γεωγραφικά. Δηλαδή δεν επιτρέπουν δυστυχώς να καθίσταται πάντα αντιληπτό το τι σημαίνει η χρήση των γεωγραφικών όρων, τι σημαίνει να μιλάω για Αιγαίο και τι σημαίνει να μιλάω για Ανατολική Μεσόγειο. Η οριοθέτηση στο Αιγαίο δεν περιλαμβάνει το Καστελόριζο, το νησιωτικό συγκρότημα του Καστελόριζου που βρίσκεται εκτός Αιγαίου, βρίσκεται στην Ανατολική Μεσόγειο.

Άρα έχει καθοριστική σημασία να υπάρχει μια ενιαία αντιμετώπιση του ελληνικού νησιωτικού χώρου που συμπεριλαμβάνει το Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο, πρώτον, για να διαφυλαχθεί η ενότητα της Δωδεκανήσου που είναι διοικητική, οικονομική, γεωγραφική και ιστορική λόγω της ιταλοτουρκικής σύμβασης και της ελληνοϊταλικής σύμβασης, δηλαδή της σύμβασης του 1932 και της σύμβασης του 1947. Και, δεύτερον, για να καταγραφεί ορθά η συνολική έκταση νησιωτικών ακτών σε σχέση με τη συνολική έκταση των απέναντι ηπειρωτικών ακτών, εφόσον βλέπουμε από την εξέλιξη της διεθνούς νομολογίας ότι η αναλογία ακτών είναι ένα κριτήριο καθοριστικό στον τελικό έλεγχο της αναλογικότητας, σε σχέση με την αναλογία του συνολικά κατανεμόμενου χώρου μεταξύ των προσφευγουσών χωρών.

Έχει συνεπώς πάρα πολύ μεγάλη σημασία αυτή η προσέγγιση. Γιατί αλλιώς δε θα είχε νόημα και η τουρκική αντίδραση που λέει «ναι, δέχομαι ως κανόνα αναφοράς όχι τη σύμβαση στην οποία δεν είμαι μέλος, αλλά τη διεθνή νομολογία, των δυο Δικαστηρίων, δηλαδή του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης και του Διεθνούς Δικαστηρίου του Δικαίου της Θάλασσας και των διαιτητικών οργάνων». Λέει: «Δέχομαι το *corpus* της νομολογίας ως κανόνα αναφοράς. Δέχομαι να μιλήσω και για υφαλοκρηπίδα και για ΑΟΖ, αλλά θα ήθελα αυτό να γίνει πρώτα για το Αιγαίο και μετά για την Ανατολική Μεσόγειο, χωρίς ν'αποκλείω τη συζήτηση και για την Ανατολική Μεσόγειο, αλλά δεν επιθυμώ την από κοινού αντιμετώπιση». Άρα έχει πολύ μεγάλη σημασία η από κοινού αντιμετώπιση.

Αυτό το τρίτο σημείο είναι στρατηγικά και ιστορικά κορυφαίες σημασίες. Εκτός και αν κάποιος θέλει να πει, που είναι πολύ σοβαρό επιχείρημα, ότι όλων προτάσσεται το ζήτημα της έκτασης των χωρικών υδάτων. Εδώ θέλω λοιπόν να θυμίσω κάτι το οποίο ίσως δεν είναι γνωστό μέσα στις περιπέτειες του δημοσίου λόγου της Ελλάδος: Η Ελλάδα οριοθέτησε την υφαλοκρηπίδα της το 1977 με την Ιταλία, με την Ιταλία να έχει χωρικά ύδατα 12 ναυτικών μιλίων και με την Ελλάδα να έχει ακόμη 6. Η Ελλάδα υπέγραψε τη σύμβαση του 2009 με την Αλβανία, η οποία είναι πολλαπλής χρήσεως αλλά πρωτίστως κατανομής χωρικών υδάτων, με την Αλβανία να έχει χωρικά ύδατα 12 ναυτικών μιλίων και με την Ελλάδα ακόμη 6.

Η δε Τουρκία στην περιοχή η οποία είναι υπό συζήτηση, δηλαδή στο Αιγαίο και την Ανατολική Μεσόγειο μέχρι την κρίσιμη περιοχή μετά τα Δωδεκάνησα, άρα μετά το νησιωτικό πλέγμα του Καστελόριζου, έχει 6 ναυτικά μίλια και αυτή χωρικά ύδατα. Έχει 12 ναυτικά μίλια πέραν του σημείου αυτού και βέβαια στη Μαύρη Θάλασσα. Επίσης η οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας και της ΑΟΖ γίνεται από τις γραμμές βάσης, δε γίνεται από το τέλος των χωρικών υδάτων. Έχει πολύ μεγάλη σημασία να συνυπολογίζουμε ότι, αν αναγνωρίσεις μερική επήρεια των νησιών εκεί που έχουν αναμφισβήτητα πλήρη επήρεια, στα χωρικά ύδατα, γιατί κανείς δεν αμφισβητεί την πλήρη επήρειά τους στα χωρικά ύδατα, τότε κινδυνεύεις να παρασυρθείς σε μια αντίληψη μειωμένης επήρειας στις άλλες ζώνες, όπου δεν είναι από τη νομολογία αυτονόητο και κοινώς αποδεκτό ότι τα νησιά έχουν πλήρη επήρεια. Στα χωρικά ύδα-

τα κανείς δεν αμφισβητεί ότι έχουν πλήρη επήρεια τα νησιά. Αν αυτό καμφθεί έναντι οποιουδήποτε άλλου στόχου, τότε βεβαίως δεν έχεις συμπαγές επιχείρημα στα άλλα θέματα.

δ. Η μετατροπή της συμφωνίας Ελλάδας - Ιταλίας του 1977 σε σύμβαση οριοθέτησης πολλαπλού σκοπού

Το τέταρτο σημείο είναι η πολιτική συμφωνία σε επίπεδο κυβερνήσεων με την Ιταλία για τη μετατροπή της διμερούς σύμβασης του 1977, για την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας, σε σύμβαση οριοθέτησης πολλαπλού σκοπού, άρα και της ΑΟΖ. Προσέξτε, δεν υπάρχει ακόμη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχει κηρύξει ΑΟΖ στη Μεσόγειο πλην της Κύπρου.

Στα ιστορικά στοιχεία της διαπραγμάτευσης του Montego Bay υπάρχουν ορισμένοι που λένε ότι υπάρχει μια υπολανθάνουσα αντίληψη ότι δεν πρέπει να υπάρχει ΑΟΖ στη Μεσόγειο. Αυτό δεν προκύπτει από τη σύμβαση. Και θα δείτε ότι έχουμε μια πολυτυπία ζωνών στη Μεσόγειο απ'όλες σχεδόν τις χώρες. Υπάρχουν ζώνες πολιτιστικής προστασίας, ζώνες αλιείας, συνορεύουσες ζώνες, υπάρχουν συμφωνίες πολλαπλού σκοπού μεταξύ Γαλλίας και Μονακό, μεταξύ Αλγερίας και Τυνησίας. Γι'αυτό έχει σημασία η καθαρότητα της τυπολογίας των εννοιών σε σχέση με την υφαλοκρηπίδα και την ΑΟΖ και η κοινή χρήση και η αξιοποίηση της πρόσθετης αξίας κάθε μιας από τις έννοιες αυτές. Και η πρόσθετη αξία της ΑΟΖ είναι πολύ μεγάλη.

Πρέπει επίσης να έχουμε υπ'όψιν μας σε σχέση με την Αλβανία ότι υπάρχει και αλβανοϊταλική συμφωνία οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας, του 1992, η οποία επηρεάζει εκ των πραγμάτων την εφαρμογή της σύμβασης του 2009, την ελληνοαλβανική, που ζητούμε να τεθεί σε ισχύ.

ε. Η συνεργασία με την Αίγυπτο

Το πέμπτο σημείο είναι η σταθερή και επίμονη προώθηση της διμερούς συνεργασίας με την Αίγυπτο μετά την πολιτική αλλαγή του Αυγούστου του 2013. Πήγα τέσσερις φορές από τον Σεπτέμβριο

του 2013 έως τον Ιανουάριο του 2015 στο Κάιρο. Έγιναν τρεις δι-
υπουργικές τριμερείς συναντήσεις Ελλάδος, Αιγύπτου, Κύπρου και
μία Σύνοδος Κορυφής στην οποία έχουμε τη διακήρυξη του
Καΐρου του Νοεμβρίου 2014 για την οριοθέτηση το ταχύτερο δυ-
νατό των υπολειπομένων θαλασσίων ζωνών.

στ. Κινήσεις σε σχέση με τη συμφωνία Ελλάδας - Αλβανίας του 2009

Προτείναμε στην αλβανική πλευρά μία συγκροτημένη δέσμη
ενεργειών για την απεμπλοκή της κατάστασης και τη θέση σε ισχύ
της σύμβασης του 2009. Και στο πλαίσιο αυτό επιτεύχθηκε ελλη-
νοαλβανική συμφωνία για τα τοπωνύμια, η οποία έχει πάρα πολύ
μεγάλη σημασία γιατί αποσαφηνίζει τον ορίζοντα σε σχέση με τα
χερσαία σύνορα των δύο χωρών. Διότι ακυρώνει κάθε αλυτρωτικό
υπαινιγμό σε σχέση με τα τοπωνύμια, γίνεται αποδεκτή δηλαδή η
ελληνική αντίληψη και η διεθνής ονοματολογία. Έχει πάρα πολύ
μεγάλη σημασία αυτό. Αλλά βεβαίως δεν έχουμε λύσει το θέμα.

ζ. Νέες δηλώσεις σε σχέση με τη δικαιοδοσία του ΔΔΧ και του ΔΔΘ

Στις 14 Ιανουαρίου 2015, μετά από εκτενείς συζητήσεις στις
οποίες μετείχαν πολλοί ειδήμονες, και ο κ. Αποστολίδης και ο
κ. Ροζάκης, προέβην εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας ως
Υπουργός Εξωτερικών, σε αλλαγή των δηλώσεων για την αναγνώ-
ριση και οριοθέτηση της δικαιοδοσίας του Διεθνούς Δικαστηρίου
της Χάγης και του Διεθνούς Δικαστηρίου του Δικαίου της Θά-
λασσας.

Η Ελλάδα ιστορικά λέει «αναγνωρίζω μόνη διαφορά την οριοθέ-
τηση της υφαλοκρηπίδας». Προφανώς αυτό ισχύει και ως προς την
ΑΟΖ. Θέλουμε να λύσουμε το θέμα αυτό εν τέλει με συνυποσχετι-
κό από το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης, αλλά όταν κυρώσαμε τη
σύμβαση για το Δίκαιο της Θάλασσας, επιλέξαμε τη δικαιοδοσία
του Διεθνούς Δικαστηρίου του Δικαίου της Θάλασσας, δηλαδή του
Αμβούργου.

Είχαμε συνεπώς ορισμένες εκκρεμότητες. Η Ελλάδα είναι πιστή
στο Διεθνές Δίκαιο, πιστή στη διεθνή νομιμότητα, σέβεται τη δι-

καιοδοσία των Διεθνών Δικαστηρίων αλλά δε μπορεί να πάει σε αυτά χωρίς τη βούλησή της, χωρίς να είναι προσδιορισμένο το πεδίο της δικαιοδοσίας. Με τις νέες δηλώσεις που κατέθεσε η Ελλάδα προς τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ και για τη δικαιοδοσία της Χάγης και για τη δικαιοδοσία του Αμβούργου, του Διεθνούς Δικαστηρίου του Δικαίου της Θάλασσας, έχει εν πάση περιπτώσει τον δικονομικό έλεγχο των καταστάσεων αυτών και δεν έχει αφεθεί σε εξελίξεις οι οποίες είναι πολιτικά ή ιστορικά τυχαίες. Και αυτό έχει πάρα πολύ μεγάλη σημασία.

Συγκροτήθηκε, τέλος, στο Υπουργείο Εξωτερικών ενιαία ομάδα εργασίας υπό τον ΓΓ, Πρέσβη κ. Αναστάσιο Μητσιάλη, για όλα τα θέματα θαλασσιών ζωνών.

Υπό την έννοια αυτή έχουμε διαμορφώσει μια πολιτική η οποία πρέπει να συνεχιστεί και η οποία έχει να αντιμετωπίσει και πρόσθετες προκλήσεις. Γιατί δεν αναφέρθηκα εδώ στα θέματα των Μέτρων Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης και σε μια σειρά από άλλα πράγματα τα οποία είναι γνωστά, στους ασχολούμενους επαγγελματικά με τα ζητήματα αυτά.

Ηθικό δίδαγμα: Η συζήτηση στην Ελλάδα για όλα τα θέματα μείζονος σημασίας, υποκύπτει στις δημαγωγίες, στους λαϊκισμούς, στις απλουστεύσεις και γενικά τις ευκολίες ενός συγκυριακού και επιπόλαιου λόγου.

Ακόμη και στα θέματα του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας, στα θέματα που ονομάζονται «εθνικά», στα θέματα που αφορούν την εθνική υπόσταση, ακόμη και για μείζονα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας και άμυνας, έχουμε αοριστολογίες, γενικολογίες και ερασιτεχνισμούς.

Εάν η συζήτηση δε σοβαρευτεί σε επίπεδο πολιτικό, αν δε λάβει πολύ σοβαρά υπ' όψιν την ιστορία και τη νομολογία, αν έχουμε την πεποίθηση ότι όλα είναι απλά και εύκολα, δε θα μπορέσουμε ποτέ όχι να συγκροτήσουμε έναν εθνικό στρατηγικό σχεδιασμό, αλλά ούτε και να συζητήσουμε ως έθνος και ως κοινωνία των πολιτών γύρω από τα θέματα αυτά. Δεν βοηθά να νομίζουμε ότι ο καθένας μπορεί να τοποθετείται γύρω από τα θέματα αυτά όπως θέλει, όποτε θέλει, όσο θέλει και χωρίς να έχει συνείδηση των επιπτώσεων.

Έχει λοιπόν πάρα πολύ μεγάλη σημασία η γνώση της ιστορίας και της νομολογίας, ο επαγγελματισμός και η πολιτική ευθύνη.

Σας ευχαριστώ πολύ.